

Alþingi
Velferðarnefnd

Reykjavík, 7. október 2026

Umsögn Mannréttindastofnunar um tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda fyrir árin 2026-2029, þskj. 102, 102. mál.

Mannréttindastofnun Íslands lýsir ánægju sinni með tillögu til þingsályktunar um framkvæmdaáætlun í málefnum innflytjenda, enda telur stofnunin hana vel unna og fela í sér umfangsmiklar aðgerðir sem ætlað er að bæta og jafna stöðu innflytjenda hér á landi.

Mannréttindastofnun vísar til fyrri umsagnar sinnar um framkvæmdaáætlunina, sem lögð var fram í samráðsgátt þann 28. apríl sl. Sér stofnunin jafnframt ástæðu til að árétta í stuttu máli þær ábendingar og athugasemdir sem þar komu fram.

Að mati stofnunarinnar er mikilvægt að setja fram skýra framtíðarsýn um málefni innflytjenda, sem miðar með markvissum hætti að jafnrétti, inngildingu og jöfnum tækifærum. Hvetur stofnunin því til þess að í framkvæmdaáætluninni verði mælt fyrir um að vinna skuli stefnu í málefnum innflytjenda. Má í því sambandi hafa hliðsjón af hvítbók sem innihélt drög að slíkri stefnu og birt var í samráðsgátt stjórnvalda 24. maí 2024.

Þá er jákvætt að í áætluninni sé mælt fyrir um uppbyggingu fjölbreyttrar og árangursríkrar upplýsingaþjónustu og samfélagsfræðslu fyrir innflytjendur, sem og um eflingu fræðsluhlutverks Vinnumálastofnunar. Þó er mikilvægt að hafa í huga að þau úrlausnarefni sem innflytjendur standa frammi fyrir geta verið flókin, auk þess sem um er að ræða einstaklinga sem ekki hafa alist upp hér á landi og þekkja oft lítið til réttinda sinna og skyldna. Mannréttindaskrifstofa Íslands sá um lögfræðiráðgjöf fyrir innflytjendur samkvæmt samningi við félags- og húsnæðismálaráðuneytið en skrifstofan hefur hætt störfum og er slík þjónusta því ekki lengur í boði. Mannréttindastofnun hvetur til þess að úr þessu verði bætt og að gjaldfrjáls lögfræðiaðstoð fyrir innflytjendur verði ein af þeim aðgerðum sem mælt verði fyrir um í framkvæmdaáætluninni.

Mannréttindastofnun hvetur einnig til þess að sett verði fram aðgerð sem kveði á um frekari fræðslu um lög um jafna meðferð utan vinnumarkaðar, nr. 85/2018 og lög um jafna meðferð á vinnumarkaði nr. 86/2018. Í úttekt og greiningu OECD á stöðu innflytjendamála hér á landi kom í ljós að afar sjaldgæft er að það reyni á umrædd lög vegna mismununar á grundvelli kynþáttar, þjóðernisuppruna eða trúar/lífsskoðana. Ætla verður að það megi rekja til vanþekkingar á þeim úrræðum sem eru í boði, fremur en að slík mismunun sé ekki til staðar í íslensku samfélagi.

Að lokum telur Mannréttindastofnun afar mikilvægt að komið verði inn á túlkapjónustu fyrir innflytjendur í áætluninni. Enn vantar talsvert upp á að þeim sem ekki tala íslensku sé gefinn kostur á faglegri túlkun í samskiptum þeirra við stjórnvöld og þjónustuaðila.

Virðingarfyllst,

Margrét María Sigurðardóttir,
framkvæmdastjóri